

УДК: 351.851+351.854:316.42/43(477)

DOI: 10.26697/ijes.2019.4.16

Освіта і наука у системі соціального розвитку УкраїниПрофесор Поліщук В. М.¹¹Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна**Резюме****Вступ:**

Будь-яка актуальна проблематика освіти і науки – це “вічна декларативна проблематика”, якщо її розв’язання базується навіть на результативному, але все ж тимчасовому усуненні різнопланових наслідків. Однак саме першопричини проблем, де провідними є, наприклад, “невідповідність фінансової винагороди фізичним та інтелектуальним затратам науково-педагогічних працівників”, “знецінення соціального статусу вченого”, зрештою – “суспільна дискредитація феномена “вищої освіти”, який завжди асоціювався у громадян з найвищим ранговим інтелектуальним показником його суб’єктів, пояснюють сучасний кризовий стан освіти і науки в Україні, який, відображаючи задавлені, з 1990-х рр., несприятливі соціально-економічні трансформації, вже давно сягнув “апогею”.

Методи:

Предметом нашого лонгітюдного дослідження разом з поперечними зрізами є закономірності розвитку сучасної української освіти і науки. Базові методи дослідження: 1) теоретичні (системно-структурний аналіз, історико-логічний аналіз); 2) емпіричні (анкетування, аналіз продуктів діяльності, спостереження, біографічний метод, контент-аналіз, нестандартизовані самозвіти, моделювання), 4) математичні: кореляційний аналіз, рангування даних.

Результати:

У хронології 1990–2019 рр. виокремлено умовні етапи розвитку освіти і науки України, позначених прогресуючою девальвацією феномена “вищої школи” (як приклад, для кожного етапу наводиться одна із системних характеристик): 1) етап романтичних сподівань (1991–1994 рр.): “прагнення створити якісний вітчизняний освітній простір на основі власних творчих здобутків у поєднанні із західноєвропейськими освітніми досягненнями” – і, водночас, “абсолютизація стагнаційних процесів у системі освіти СРСР, скептицизм в оцінці вітчизняного освітнього і наукового потенціалу разом з абсолютизацією вже західноєвропейської університетської освіти”; 2) пошук власної державницької освітньої моделі (1994–2001 рр.): “масове створення університетських установ під егідою забезпечення реального доступу громадян до здобуття якісної вищої освіти” – “тотальна комерціалізація навчання і, як, наслідок, тенденційне зниження професійних

вимог до студентів у ситуації їх полярної готовності до вищівського навчання (передусім – інтелектуальної)”; 3) етап початкової системної інтеграції у західноєвропейський освітній простір (2001–2005 рр.): “приєднання України (2005 р.) до Болонської декларації (1999 р.) про стандартизацію підходів в організації навчання і функціонування вищої школи в ЄС” – “стрімке зростання навчальної “бухгалтерії” в оцінці успішності студентів, що започаткувало першу “паперову хвилю” в навчально-методичній документації викладачів, відволікаючи їх від реальної розвивальної суб’єктної взаємодії”; 4) етап самостійного впровадження закладами вищої освіти КМСОНП, або кредитно-модульної системи організації навчального процесу (2005–2010 рр.): “розроблення теоретико-методологічних основ КМСОНП, або набуття неформальної навчальної автономії” – “відносна збалансованість управлінських взаємин з центральними освітніми інстанціями”; 5) централізація вищої освіти (2010–2014 рр.): “стрімке накопичення декларативної навчально-методичної документації” – “трансформація викладача як творчої особистості у чиновника”; 6) етап проголошення децентралізації вищої освіти (2014 –...): “стабілізація тенденційного зниження у суб’єктів “вищої школи” професійної або навчально-професійної мотивації”.

Висновки:

1. Проблеми освіти і науки – це державні проблеми, а не проблеми лише окремих закладів вищої освіти. Як наслідок, стабілізація несприятливих першопричин таких проблем є обов’язковим дороговказом безперспективного розвитку освіти і науки в цілому (втрата ініціативності, розроблення малоказових технологій тощо), зрештою – занепаду, а, значить, прогресування соціально-економічних, воєнних загроз тощо для безпеки держави.

2. Основним суб’єктом у стратегічному розв’язанні проблем освіти і науки є науково-педагогічний працівник як вчений, але в умовах сучасних соціальних викликів для професійного саморозвитку (відсутність доказового посадового диференційованого навчального переважання, розроблення декларативної документації тощо) він реально чи потенційно неспроможний інтенсивно продукувати якісні навчально-наукові результати.

Інформація про автора:

Поліщук Валерій Миколайович – доктор психологічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, професор кафедри психології та соціальних практик, Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, Україна.
Наукові інтереси: методологія досліджень, соціальна психологія, психологія розвитку, історія психології, інженерна психологія;
<http://orcid.org/0000-0002-1283-1640>.

Автор-Кореспондент:

Поліщук Валерій Миколайович

Email Автора-Кореспондента:

swetlana.a.polischuck@gmail.com